

POSTANOWIENIE

14 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 14 listopada 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M. L.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 31 marca 2023 r., V ACa 678/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od skarżącego na rzecz powódki, tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 2 700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 §1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 marca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację pozwanego Banku od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 25 kwietnia 2022 r., ustalającego, że bliżej oznaczona umowa o kredyt jest nieważna, zasądzającego od pozwanego Banku na rzecz powódki kwoty 40.932,20 zł i 7.859,88 CHF wraz z bliżej oznaczonymi odsetkami ustawowymi za

opóźnienie oraz oddalającego powództwo w zakresie żądania odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

Jego zdaniem nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym wynikać ma z tego, że rozpoznanie przez Sąd Apelacyjny niniejszej sprawy jako sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ogranicza prawo stron do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy i jako takie prowadzi do nieważności postępowania ze względu na sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa.

O oczywistej zaś zasadności skargi świadczyć ma dokonanie przez Sąd Apelacyjny jednoczesnej oceny kwestionowanych postanowień umownych pod kątem ich abuzywności i sprzeczności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, zaś obie te podstawy wzajemnie się wykluczają, gdyż art. 385¹ k.c. stanowi *lex specialis* względem przepisów ogólnych dotyczących zobowiązań.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Nie zachodziła w sprawie nieważność postępowania apelacyjnego, na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c., ze względu na rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny w składzie jednego sędziego. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, OSNP 2023, nr 10, poz. 104, w której przyjęto, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczegółowych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne do ochrony zdrowia publicznego i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.) ustalono również, że ma ona skutki na przyszłość i wyjaśnił przyczyny, z jakich postanowiono znieść wsteczne skutki dokonanej wykładni.

W niniejszej sprawie zaskarżone orzeczenie zapadło przed datą podjęcia powyższej uchwały. O niedopuszczalnym naruszeniu (zwłaszcza o naruszeniu oczywistym) art. 45 ust. 1 Konstytucji nie świadczy zaś sama ingerencja w zasadę ciągłości (niezmienności) składu orzekającego, ani odstępstwo od zasady kolegialności. W kontekście zasad konstytucyjnych ingerencja ustawodawcy w powyższe zasady w czasie zagrożenia epidemiologicznego nie jest z zasady niedopuszczalna i nie skutkuje s nieważnością postępowania (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22, niepubl.). Wydanie w sprawie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. nie może więc w sprawie stanowić samoistnej podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy,

sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skarżący nie wykazał, by zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju nieprawidłowościami.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego rzeczywiście wyjaśniono już, że art. 385¹ i n. k.c. stanowią rdzeń systemu ochrony konsumenta przed wykorzystywaniem przez przedsiębiorców silniejszej pozycji kontraktowej, związanej z możliwością jednostronnego kształtowania treści wiążących strony postanowień, w celu zastrzegania klauzul niekorzystnych dla konsumenta (klauzul abuzywnych), i wprowadzają instrument wzmożonej - względem zasad ogólnych (w tym art. 353¹ k.c.) - kontroli treści postanowień narzuconych przez przedsiębiorcę, pod kątem poszanowania interesów konsumentów, a także szczególną - odbiegającą od zasad ogólnych - sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych. W zakresie swego zastosowania wyłączają zatem regulacje ogólne, w tym dotyczące konsekwencji naruszenia właściwości (natury) stosunku prawnego oraz zasad współżycia społecznego, co dotyczy także art. 58 w związku z art. 353¹ k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl., z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 377/22, niepubl., z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, niepubl., z dnia

8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22, niepubl. i z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22, niepubl. i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.).

W tym świetle stanowisko Sądu odwoławczego wskazującego równolegle na nieważność umowy ze względu na sprzeczność z ustawą i zasadami współżycia społecznego oraz zastrzeżenie w niej klauzul abuzywnych (gdyż po ich wyeliminowaniu umowa nie może obowiązywać) jest wprawdzie nieprawidłowe, jednakże pozostaje to bez wpływu na wynik sprawy, zważywszy, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, jeżeli bez niedozwolonych postanowień umownych umowa nie może obowiązywać – co *in casu* przyjął Sąd Apelacyjny - a nie są spełnione przesłanki uzupełnienia luki przez regulację zastępczą i konsument nie wyraził świadomie i swobodnie woli sanowania postanowienia, umowa jest trwale bezskuteczna (nieważna), a podstawą tej nieważności jest art. 58 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I CSKP 166/21, niepubl., z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, niepubl. oraz z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, niepubl.). Choć możliwość dalszego obowiązywania czynności prawnej (choćby ze względu na istnienie jej elementów koniecznych) nie została wskazana w art. 58 k.c. jako odrębna przesłanka jej utrzymania w razie częściowej sprzeczności z prawem, jednak jest powszechnie akceptowana (por. wyrok SN z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, niepubl.). Trzeba też mieć na względzie, że powodowie powoływali się od początku na abuzywność klauzul umownych i związaną z tym nieważność umowy (k. 12).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

[SOP]

[ał]

